

VEZA IZMEĐU POREMEĆAJA LIČNOSTI I NASILJA: IZAZOVI ZA FORENZIČKU PSIHIJATRIJU

THE LINK BETWEEN PERSONALITY DISORDERS AND VIOLENCE: CHALLENGES FOR FORENSIC PSYCHIATRY

Anita Milanović¹, Aleksandra Đerić¹, Nadežda Pucar¹
1 Klinika za psihijatrijske bolesti "dr Laza Lazarević"

SAŽETAK

Uvod: Nasilje kao socijalni i pravni fenomen ima višestruke uzroke i posledice, a njegova povezanost sa poremećajima ličnosti predstavlja kompleksan izazov za forenzičku psihijatriju. Poremećaji ličnosti, naročito antisocijalni poremećaj ličnosti i psihopatija, značajno doprinose riziku od nasilnog ponašanja i počinjenja krivičnih dela. Razumevanje ove veze ključno je za preciznu dijagnostiku, procenu rizika i odgovarajuću intervenciju u okviru pravosudnog sistema.

Glavni deo: Antisocijalni poremećaj ličnosti (ASPD) karakteriše se trajnim obrascem nepoštovanja društvenih normi i prava drugih, impulzivnošću i nedostatkom empatije, što često dovodi do nasilničkog i kriminalnog ponašanja. Psihopatija, iako nije zvanična dijagnoza u dijagnostičkim priručnicima, smatra se teškim oblikom ASPD-a i uključuje dodatne interpersonalne i afektivne deficite kao što su manipulativnost, površne emocije i odsustvo griže savesti. Neurobiološki nalazi pokazuju disfunkcije u ključnim regijama mozga, posebno u amigдали i prefrontalnom korteksu, što rezultira smanjenom kontrolom impulsa i emocionalnom regulacijom, a samim tim i sklonosti ka agresivnom ponašanju.

Socijalni i razvojni faktori, kao što su traume i zlostavljanje u detinjstvu, takođe igraju značajnu ulogu u etiologiji poremećaja ličnosti povezanih sa nasiljem. Ovi faktori, zajedno sa genetskim predispozicijama, doprinose formiranju obrazaca ponašanja koji povećavaju rizik od počinjenja nasilnih dela.

Forenzička psihijatrija suočava se sa nizom izazova u proceni i tretmanu ovih pacijenata. Precizna dijagnostika je otežana zbog manipulativnog i proračunatog ponašanja koje karakteriše ove poremećaje, dok klinička evaluacija uračunljivosti i motivacije zahteva multidisciplinarni pristup i upotrebu standardizovanih instrumenata za procenu psihopatije i rizika od recidiva.

Terapijski odgovori na poremećaje ličnosti povezane sa nasiljem su ograničeni. Psihoterapija često nailazi na otpor kod ovih pacijenata zbog njihovog nedostatka motivacije za promenu i manipulativnog stava, dok farmakološki tretmani uglavnom služe za kontrolu impulzivne agresije i pratećih simptoma. Uspeh intervencija u velikoj meri zavisi od ranog prepoznavanja i kontinuiranog praćenja pacijenata, kao i integracije socijalnih i psihijatrijskih mera.

Zaključak: Veza između poremećaja ličnosti i nasilnog ponašanja predstavlja složen problem za forenzičku psihijatriju, koji zahteva integrisani pristup. Razumevanje neurobioloških, psiholoških i socijalnih faktora omogućava bolje procene rizika i efikasnije upravljanje ovim pacijentima. Ključna je pravovremena dijagnostika i multidisciplinarna saradnja kako bi se smanjio rizik od nasilja, zaštitilo društvo i unapredili tretmansi isходи.

Ključne reči: poremećaji ličnosti, antisocijalni poremećaj ličnosti, psihopatija, nasilje, forenzička psihijatrija.

ABSTRACT

Introduction: Violence, as a social and legal phenomenon, has multiple causes and consequences, and its connection with personality disorders represents a complex challenge for forensic psychiatry. Personality disorders, particularly Antisocial Personality Disorder (ASPD) and psychopathy, significantly increase the risk of violent behavior and criminal acts. Understanding this link is crucial for accurate diagnosis, risk assessment, and appropriate interventions within the justice system.

Main Body: ASPD is characterized by a persistent pattern of disregard for social norms and the rights of others, impulsivity, and lack of empathy, often resulting in violent and criminal behavior. Psychopathy, although not an official diagnosis in diagnostic manuals, is considered a severe form of ASPD and includes additional interpersonal and affective deficits such as manipulateness, superficial emotions, and lack of remorse. Neurobiological findings point to dysfunctions in key brain areas, particularly the amygdala and prefrontal cortex, resulting in poor impulse control and emotional regulation, which contribute to a predisposition to aggression.

Social and developmental factors, such as childhood trauma and abuse, also play a significant role in the etiology of personality disorders associated with violence. These factors, combined with genetic predispositions, contribute to the development of behavioral patterns that increase the likelihood of violent offenses.

Forensic psychiatry faces numerous challenges in the assessment and treatment of such individuals. Accurate diagnosis is hindered by the manipulative and strategic behavior typical of these disorders, while clinical evaluations of criminal responsibility and motivation require a multidisciplinary approach and standardized tools for assessing psychopathy and recidivism risk.

Therapeutic responses to personality disorders associated with violence remain limited. Psychotherapy often encounters resistance due to a lack of motivation for change and manipulative tendencies, while pharmacological treatment mainly addresses impulsive aggression and comorbid symptoms. The success of interventions largely depends on early identification, continuous monitoring, and the integration of psychiatric and social measures.

Conclusion: The link between personality disorders and violent behavior represents a complex issue for forensic psychiatry, requiring an integrated approach. Understanding neurobiological, psychological, and social factors enables more accurate risk assessments and more effective management of these individuals. Timely diagnosis and multidisciplinary collaboration are key to reducing violence risk, protecting society, and improving treatment outcomes.

Keywords: personality disorders, antisocial personality disorder, psychopathy, violence, forensic psychiatry.